

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 6 frt
Fél évre . . . 3 „
Negyed évre 1 frt 50 kr.
Egy szám ára 12 kr.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Felelős szerkesztő és kiadó:

VERES JÓZSEF.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 8 frt
Fél oldal . . . 4 „
Negyed oldal . . . 2 „
Ennél kisebb . . . 1 „
Bélyeg külön 30 kr.

Az úgynevezett autonom erkölcsi-ségről.

— Felolvastatt Pápán, a Társaság 1897. évi közgyűlésén. —

(Folyt. és vége.)

Ezekben megismervén — legalább általános-ságban — az erkölcsi kultúra egyesületeinek czél-ját és eszközeit, különös figyelmünket fordíthatjuk arra a viszonyra, mely bennünket különösen és közvetlenül érdekel: ez egyesületeknek a vallás-hoz s különösen a keresztyénséghez való viszonyára. Az egyesület irodalmi képviselői öntudato-san nem fordítottak ugyan gondot e viszony ha-tározott formulázására s ezért csak természetes, ha e viszony tekintetében ingadozást, sőt ellen-kező ítéleteket is találunk. De az elvi álláspont egész határozottan kidomborodik előttünk.

Van különösen két fő ítélet, melyekben az erkölcsi kultúra szószólói mind megegyeznek. Az egyik, hogy a halhatatlanság hitéről le kell mon-danunk, mivel a jó ember, a ki életét a közjó munkálásában s az emberszeretet gyakorlásában töltötte, teljesen megtalálja kötelességtudatának kielégítését ebben az életben. A második fő ítélet, hogy önmagunk és a világ tökéletessége, vallási erők és indokok nélkül is elérhető tisztán emberi eszközök segítségével.

Ezért habár a keresztyénség irányában hiva-talosan a semlegességet hirdetik, bizonyos, hogy az erkölcsi egyesületek a vallást igénybe venni nem óhajtják s a keresztyénséggel az összekötte-tést nem keresik, nemcsak a modern tudományos világnézethez és a modern korszellemhez való alkalmazkodás és a symbolumoktól való idegenke-dés miatt, hanem azért sem, mivel a vallás, a mint egyesíti, úgy el is választja az embereket. Ők pedig, az erkölcsi kultúra hívei, nem elégsz-

nek meg az egy nyáj és egy pásztor eschatolo-giai eszményével, hanem egyenesen és közvetet-lenül az egész társadalom egyesítésére, az egész emberiség tömörülésére törekednek a jó eszméje körül.

„A ki a mienk akar lenni — mondja Jodl — annak vallania kell az erkölcsi kultúra, vagyis a humanitás eszméjét s meg kell győződve lennie, hogy létezik a tisztán emberi jó, melynek a mint megismerésére az emberi észben, úgy megvalósi-tására az emberi akaratban meg van a megfelelő erő.“ Az erkölcsi kultúra eszméinek hatásától a társadalmi munkásságnak eddig soha nem tapasztalt fellendülését reménylik. „Ha majd az embe-rek — mondja Jodl — megismerik a túlvilági mennyország helyett az erkölcsi kultúra szellemé-ben szemünk elé varázsoit megdicsőült földnek eszményi képét, úgy ettől elbűvölve törni fogják magokat, hogy annak megvalósítására siessenek.“

Valósággal tehát a viszony úgy áll, hogy az erkölcsi kultúra a vallást nemcsak számításon kívül hagyja, ignorálja, hanem pótolni akarja s meg van győződve, hogy teljesen pótolhatja.

„Az Istenben vetett hit — így szól Stanton Coit — a társadalom lelkiismeretét kellemes álomba ringatta s a nép erkölcsi erőit haszontalanul el-forgácsolta. Az Istennek, a láthatatlan és csak a hitben élő lénynek örökődése helyett az erkölcsi kultúra az embereknek, a valóban létező és velünk együtt érző lényeknek örökődésével biztat. S ez a biztatás annál erősebb visszhangra találhat ben-nünk, mert a mily fogékony az emberi sziv az emberek szeretete iránt, épen oly kevésbé van arra alkotva, hogy az Istennek világosságával és életével megteljen. A szerető Istenről szóló vallási tan egyenesen antisociális, ellenkezik a szegények és elnyomottak érdekeivel és késlelteti az egye-temes testvéri közösség megvalósulását. Jézus

Krisztus imádása a keresztyénség alaptévedése, hogy ne mondjuk eredendő bűne. Hiszen a megjavulásra, arra, hogy tökéletességre jussunk, az erő és az út megvan önmagunkban és a társadalomban; ennél fogva egy emberfölötti megváltóhoz semmiféle gyakorlati érdek nem fűzhet bennünket.

Igy beszél az erkölcsi kultúra egyik fő szószólója. Ha mindamellett az erkölcsi kultúra nem indít nyílt harcot a keresztyénség ellen, ennek oka és magyarázata abban a gyakorlati bölcsességben keresendő, mely szerint a régi vallási képzetek épületét majd csak akkor lesz tanácsos lerontani, ha az emberek az erkölcsi kultúra útján meggyőződnek, hogy a lélek az isteni szeretet és halhatatlanság nélkül is teljes békességben élhet.

Ily megítélés után azokat a szép és elismerő nyilatkozatokat, melyeket a vallásról s főleg a keresztyénségről az erkölcsi kultúra szószólói tesznek, p. o. midőn Stanton Coit Jézust az igazi szellemi élet megalapítójának mondja, avagy midőn az erkölcsi egyesületek tagjainak ajánlja, hogy kiváló keresztyén egyházi szónokok beszédeit olvassák s évenként legalább 12-szer az orthodox keresztyén templomokba elmenjenek és hívő keresztyénnel a barátságot ápolják, mindezeket alig vehetjük egyébnek, mint a tiszteletreméltó jóhiszeműség nyilatkozatainak. De másrészt az ily ellentétes nyilatkozatok tulajdonképeni okát abban kell keresnünk, hogy az erkölcsi kultúra szószólóiban hiányzik a kellő érzék és értelem a vallás s különösen a keresztyénség méltatásához. Hiszen, a ki saját szívében nem érzi és nem ismeri a vallásos hit erejét, az épen úgy nem ítélhet a vallás értéke felett, mint a vak nem beszélhet színekről!

De tovább menve, bátran kimondhatjuk azt az ítéletünket, hogy az erkölcsi kultúra hiveinek nincs helyes ismeretük saját eszményük, t. i. az autonom erkölcsiség természetéről és ezzel együtt hiányosan ítélik meg az emberi természetet. És ez ítéletünket az erkölcsi kultúra egyesületeinek bevallott tagjairól kiterjeszthetjük az ú. n. autonom erkölcsiség összes barátaira. S ez a félszeg ismeret és elméleti tévedés annál végzetesebb, mivel ennek következtében az autonom erkölcsiség hiveinek egész buzgótsága, minden törekvése jóhiszemű erőpazarlássá válik.

Tévednek pedig az autonom erkölcsiség hivei, midőn azt hiszik, hogy az erkölcsiség a vallástól elszakítva, tehát mint autonom erkölcsiség életké-

pes s a népek és a társadalom életében megvalósítható. És itt nincs szükségünk elméleti úton való bizonyításra, mert elég erős bizonyítékot szolgáltat erre nézve a történet.

Az autonom erkölcsiségre irányult törekvés ugyanis nem új. Egyes philosophiai rendszerek és azok részéről tett kísérlet alakjában felmerült az többször, ismételve. Ismeri tehát azt a történet s ítél is fölötte. Meggyőző példát szolgáltat nevezetesen a classicus ókor végső szakának története. A philosophia, talán mivel belátta a mythologiai vallás ürességét és tehetetlenségét, nem akarta, hogy a nép életét fenntartó erkölcsiség sorsa annak sorsához legyen kötve s megindította az elválasztás munkáját, mely Aristoteles rendszerében elérte befejezését. S mi lett az eredmény? A philosophia elérte azt, hogy megingatta a régi istenekben vétett hitet s az ősi vallás és az ősi erkölcsök tiszteletét. De az általa hirdetett autonom erkölcsiség iránt a nép és az élet érzéketlen maradt. A nép a mysteriumokhoz menekült s az eredmény lett, mint Luthardt mondja: vallástalan erkölcsiség és erkölestelen vallás. Így a classicus népek életében bekövetkezett az erkölcsi bukás, a mit nyomon követett a politikai, állami bukás! A stoikus iskolája, az ókor legnemesebb alakjainak ez az utolsó asyluma, hiába fáradozott a mentés munkájában. Az általa vallott pantheistikus vallás talajában erőteljes erkölcsiség nem virágozhatott fel. A tiszta erkölcs megvesztével Róma ledült s rabigába görbedt!

Az óvilág romjain új világot épített fel a keresztyénség. Igaz, azt mondják, hogy ez az építőerő a keresztyénség erőteljes erkölcsiségében rejlik. Igaz! De a keresztyénség első sorban mégis csak új vallás, az Istenhez való új viszony! Igaz, hogy a keresztyénség a felebaráti szeretettel hódította meg a világot, mely előtt az új vallásnak még ellenségei is bámuló tisztelettel hajoltak meg. De a felebaráti szeretet az Isten szeretetéből merítette életét és erejét. Szeresd az Istent — ez az első parancsolat — és ez vallás. Ennek alapján nyugszik a második parancsolat, hogy szeresd felebarátodat, a mi az erkölcsiség summája. Az evangéliumnak első tétele az, hogy az Isten nekünk szerető atyánk. S ennek a vallási tételnek csak természetes folyománya — tehát magában nem is állhat meg — az a másik, hogy mi, mint egy atyának gyermekei, egymásnak testvérei vagyunk s egymás iránt testvéri szeretettel tartozunk.

A classicus ókor e példájához hasonló a középkor példája. A középkornak szinte erkölcsi megújulásra volt szüksége. Ezt meghozta a reformáció. S a reformáció főjelleme szerint hitújítás, az evangéliumnak azzal a főtételével: „Mindenek vétkeztek és elmaradtak az Isten dicsőségétől; megigazulnak pedig ingyen az Isten kegyelméből, a Jézus Krisztusban való hit által.“ Róm. III. 23. 24.

A történet bizonyágtétele ellenében ismeretes az az okoskodás, hogy az emberi szellem ma már főleg épen a keresztyénség kétezere éves nevelésének s az általános műveltségnek hatása következtében elég gazdag s erkölcsi ereje elég erős, hogy régi dajkájának további ápolása nélkül önmagában is megállhasson. Erre az okoskodásra elég meggyőző czáfolatot nyújt az a tapasztalás, hogy minden erő, s különösen a szerves erő, a milyen az emberi szellem ereje, ha táplálékot nem nyer, lassanként felemészti önmagát s elpusztul. De tekintettel mégis arra, hogy az autonóm erkölcsiség legújabb hivei Kant philosophiájában keresik törekvéseik jogosultságának alapját, legyen szabad nekem is pár szóval még Kantra hivatkoznom.

Kant gyakorlati philosophiájának alapja és főtétele a gyakorlati ész autonómiája. Az erkölcsi törvény a kategorikus imperativus alakjában nem egyéb, mint az autonóm ész lényegének kifejezése,

A gyakorlati észnek ez autonómiája azonban a rendszer folyamában elvesz s a rendszer végén egészen illusoriussá válik.

Mindenekelőtt a fejlődés kezdetére nézve elismeri Kant, meghajolva a történet bizonyágtétele előtt, hogy az erkölcsi törvény tartalmi ismeretét a gyakorlati ész nem önmagából, hanem a kijelentésből merítette, vagyis hogy az erkölcsiség tényleg a vallás alapján s a vallással együtt fejlődött. Ez elismerés mellett tehát tisztán theoretikus értékű az az ítélet, hogy az ész, habár csak későbbben, önmagától is eljutott volna az erkölcsi törvény ismeretére.

Elismeri továbbá Kant a fejlődés végére nézve, hogy a kategorikus imperativus teljesítésére, a legfőbb jó megvalósítására a gyakorlati ész nem foglalja magában a megfelelő erőt. Mivel mindamelllett a legfőbb jó valószínűsítése feltétlenül követelmény, annak biztosítása végett, a gyakorlati ész postulatumaiként felveszi Kant a maga rendszerébe az Isten és a halhatatlanság eszméjét, ezt a két

fő vallási eszmét. E szerint az autonómnak állított ész a fejlődés végére nézve is és pedig elkerülhetetlenül függésbe jut a vallástól.

Igaz, hogy bennünket nem elégíthet ki a vallásnak ez a szegényes felfogása, mely szerint az csak arra volna hivatva, hogy a képzelt autonómiájára büszke észnek fogyatkozásait fedezze s neki támaszul szolgáljon. De ettől eltekintve, joggal kérdezhetjük, hogy ha Kantnak nem sikerült az ész autonómiája alapján erkölcsi világnézetét tisztán elméletileg megalkotni, úgy mi nyújtja az autonóm erkölcsiség hiveinek a biztosítékot arra, hogy az autonóm erkölcsiség megvalósítható az életben, gyakorlatilag?

E kérdés súlyára nézve érdemes még figyelembe venni, hogy mi miatt lesz Kant rendszerében az észnek oly erősen állított autonómiája utóljára mégis illusoriussá? Ennek oka az emberi természetben gyökerező radikal gonosz! S a radikal gonosz képzetével Kant classicus tanúvá lesz az autonóm erkölcsiség hivei ellen az emberi természet megítélésében, bizonyítva azt, hogy az autonóm erkölcsiség hiveinél sokkal igazabban ítéli meg az emberi természetet a keresztyénség, midőn az eredendő bűnről szóló tanban azt tanítja, hogy a jóra restek, a gonoszra pedig hajlandók vagyunk, s akaratumk van ugyan a jóra, de hogy azt elvégezzük, nem tehetjük. Ezért ha arra alkalmatosak vagyunk is, hogy az Isten által megváltassunk, de önmagát csalja meg az, a ki azt hiszi, hogy maga lehet önmagának megváltója!

Mindezeket a bizonyágtételeket tekintetbe véve, bármennyire méltányoljuk is az autonóm erkölcsiség hiveinek azt a törekvését, hogy a társadalmi életet tiszta, szilárd erkölcsi alapokra fektessék: mégis a nemes czél és a jó ügy érdekében annyival inkább óhajtatumk kell, hogy eljussanak arra a belátásra, hogy ez a czél az autonóm erkölcsiség útján nem érhető el.

Ez a méltányoló elismerés s ez az óhajtat azonban egyszersmind fontos kötelességet is ró reánk, a keresztyénség hiveire s a ker. egyházra. Reánk rója azt a kötelességet, hogy fokozott erővel és buzgósággal törekedjünk mi a keresztyénség, mint a legtisztább ethikai vallás erkölcsi tartalmának és erejének kifejtésére.

Engedje meg a tisztelt közgyűlés, hogy munkám befejezéseül néhány irányadó elvet jelölhessek meg a kötelesség teljesítésének módjára nézve.

Főelvünk legyen mindenek felett az, hogy

tartsuk meg a tiszta evangéliomot csorbitatlanul és ne szégyeneljük a Krisztus evangéliumát! (I. Kor. XV. 2, Róm. I. 16.)

Az apostolnak ez intő szövegét, óhajtandó, hogy meghallja és szívére vegye első sorban és különösen a ker. vallás tudományos művelője: a ker. theologia. Tartsuk meg a tiszta evangéliumot csorbitatlanul! Óvakodjunk a theologia terén nemcsak a felforgató radikalismustól, hanem amaz eléggé ismeretes irányok követésétől is, melyek képviselői a modern kor nivelláló szellemének hatása alatt azon fáradoznak, hogy a Szentírás és a keresztyén egyház „brutto“ keresztyénységét bizonyos „netto“ keresztyéniséggé destillálják, melyről azt hiszik, s azt hirdetik, hogy az evangélium lényeges igazságait szinte magában foglalja s e mellett az az előnye van, hogy korszerű s gáncs nélkül megállhat azok előtt, a kik a modern kultúra ítélő székeiben ülnek. Vagy mi bűne van az evangéliumnak, a miért vezekelnie kellene és elnézésért esdekelnie? Avagy ma már nem áll talán többé, hogy az evangélium a világot megítélő hatalom, hogy a vádlottak padjára kerül ott, a hol a világi bölcsesség ül törvényt?!

Ne engedjük magunkat megtévesztetni az által a ma már nem ritka jelenség által se, hogy ma már a modern evolutio apostolai között is találkoznak, a kik kegyes előzékenységgel hajlandók arra, hogy a századvégi kultúra arsenáljába a keresztyéniséget is felvegyék — leltári készletként. A keresztyéniség, az evangélium nem a régi fegyverek arsenáljába való, mert élet az és hatalom, mely sokszor meggyőzte már a világot s meggyőzi bizonyosan most is, csak tartsuk meg a tiszta evangéliumot s ne szégyeljük azt, hanem vigyük ki az életbe s hadakozzunk vele.

E hadakozásban az evangéliom gyakorlati hirdetésében kövessük, a keresztyéniség jelleméből folyólag azt a szabályt, hogy a vallási és erkölcsi igazságokat tartsuk meg egymással való szerves egységükben. A theológiában, a tudományos megértés érdekében üdvösnek ítéljük a hittan és erkölcsstan külön tárgyalását. De a népszerű vallásitanítás terén ne válaszszuk el azokat. Hadd tűnjék fel az erkölcsiség a vallásosságnak, a szeretet a hitnek természetes gyümölcseként! Az evangéliumnak ily szellemben való győzelmes hirdetésére nézve üdvös eredményeket van jogunk reményleni a belmissió terjedésétől, melyet ugyanazért hathatósan felkarolni a keresztyén egyháznak elsőrendű

kötelessége, kivált azért is, hogy az az egyház felügyelete és vezetése alatt gyakoroltassék.

A harmadik fő szabályt úgy szeretném formulálni, hogy adjuk meg a keresztyéniségnek, a mi a keresztyéniség s legyen bennünk annyi kegyelet és önérzetes bátorság, hogy annak megadását másoktól is kívánjuk. E szabályt legkönnyebben felvilágosíthatom példával.

Valahányszor a szabadság, egyenlőség és testvériség eszméit említjük, magasztaló dicsérettel szoktunk megemlékezni a francia forradalomról, mint a mely ez eszméket proklamálta. De vajjon hányszor emlékezünk meg arról, hogy e szép eszméknek szülő anyja az evangélium és dajkálója a keresztyéniség vala?

Hasonló magasztalással emlegetjük — és méltán — a legújabb kor demokratikus irányzatát. De azt elfeledjük, hogy a tiszta társadalmi demokraciának az evangélium vetette meg alapját! Ép úgy nem szoktunk gondolni arra, hogy az evangélium és a keresztyén erkölcsiség az, mely a munkát a modern társadalom e leghatalmasabb mozgató erejét igazán erkölcsi hatalommá avatja, az által, hogy a munkát az erkölcsi tökéletességnek és a személyes erkölcsi érték megszerzésének egyetlen eszközévé, s ilyen módon azt megszentelve, mindenkinek erkölcsi kötelességévé teszi. Épen a munka ez értékével összeköttetésben hirdeti a keresztyén erkölcsstan a tiszta demokraciának azt az elvét, hogy ki-ki annyit ér a társadalomban, a mennyit a maga helyén dolgozik.

És így sorra vehetnők állami és társadalmi életünk és egész műveltségünk maradandó értékű eszméit és intézményeit: a szó, gondolat, a lelkiismeret, a vallás szabadságát, a népek testvéries egyesülésének eszméjét s megmutathatók, hogy mindezek az evangélium és a keresztyén vallás talajából nőttek ki s ugyanazért továbbra is csak abból szivhatják magokba az egészséges éltető erőt,

Legyen szabad végül itt e gyülekezetben kifejeznem, e szabályokhoz fűzve, egy szerény óhajtásomat, abban a hitben, hogy minél többször hangoztatják e szerény óhajtást, annál inkább megszűnik az pium desiderium lenni. Vajha az idők jeleiben foglalt komoly intés, egyesülve azzal a tudattal, hogy — „a régi ellenség sem távozott el még“ — hathatós indokul szolgálja arra, hogy mi, a kiknek szíveit egymás iránt a testvériséget érzése tölti el, félretéve a mellékes formák felett való zsörtölődő vitatkozásokat és azokkal

járó indokolatlan féltékenykedést, a tiszta evangélium alapján, a melyen állunk, a komoly munkára egyesüljünk!

BANCSÓ ANTAL
theol. tanár.

Néhány szó

a magyarországi ág. hitv. ev. ker. egyház Egyetemes nyugdíjintézetének szabályrendelet javaslatáról.

A nógrádi ev. lelkészi értekezletnek Holles Danó.

Nagy. Főesperes úr! Becses felhívása folytán figyelemmel tanulmányoztam át fenti javaslatot s annak indokolását is, különösen azért, mert minden szabály a maga létjogát az indító okokból meríti. Megismerkedvén ekként az előttem fekvő javaslati §§-kal, van szerencsém azokról szerzett nézetemet, de egyszersmind saját javaslatomat alábbi jelentésemben a t. értekezlet elé terjeszteni.

Ezen szabályrendeleti javaslatnak három kiemagasló s fő figyelmet érdemlő elve van: a tagsági kötelezettség; — a nyugdíj igénylés idejének beállta; — és az intézet fenntartásához való hozzájárulás kötelessége.

A tagsági kötelezettség a javaslat II. cikkelyének 5. és 6. §§-ában van megjelölve. A 7. § a most alkalmazásban levő nyugdíjra jogosultakról szól s azt rendeli, hogy ezek mind kötelezett tagjai a nyugdíjintézetnek, „kivéve az oly 65 éven felül levő férfiakat, kik vagy nőtlenek, vagy özvegyek s 18 éven aluli gyermekkel sem bírnak.“

A nyugdíjintézet fenntartásához való hozzájárulás kötelessége a III. cz. 8. 10. 11. 12. és 13. §§-ában szabályoztatik s az önkéntes kegyes adományokon, illetve alapítványokon kívül az egyet. evang. egyház közalapját, továbbá a lelkészszel vagy lelkészekkel bíró egyházgyülekezeteket és a megfelelő tanintézeteket fentartó testületeket, végre magukat az igényre jogosult tagokat kötelezi. A közalap 25,000 frtot egyszersmindenkorra tőkélül és 17,500 frtot évi járulékul lesz köteles fizetni. Az egyházak és iskolát fentartó testületek minden nyugdíjra jogosult után 12—12 frttal járulandnak a nyugdíjintézet fenntartásához. Végre a nyugdíjra jogosultak mindnyájan egyenlően a belépéskor egyszersmindenkorra 60—60 frtot s évente 24—24 frtot fizetendnek.

A nyugdíj igénylés idejének beállta s a nyug-

díj mennyisége a IV. cz. 15. 17. 19. 20. és 22. §§-ában szabályoztatik. Ezek szerint a nyugdíjazandó csak 10 éven át történt befizetések után tarthat igényt a nyugdíjra, mely mindenkire nézve egyiránt 600—600 frt évenként.

Az özvegy, férje, bármikor történt elhalálását követő fél év mulva (özvegyi félév) 300 frt évi ellátási járadékra jogosult, úgy azonban, hogy a férje által esetleg be nem fizetett belépti vagy 10 évi dijhátralékok az özvegyi nyugdíjból a pénztár javára levonatnak.

A kiskoru árvák neveltetési járadéka legfeljebb 4 árváig, ha az anya él, évenként s egyenként 60—60 frt, ha pedig apátlanok és anyátlanok, akkor 120—120 frt. Itt a 10 évi befizetés hátralékának levonása nem említettvén, ez az árvákra nem vonatkozik.

A 22. §. fentartja az intézet számára azon jogot, hogy az évi zárszámadásban mutatkozó egyenleg hiány a nyugdíjából és ellátási járadékokból levonassék.

Az I. V. VI. és VII. cikkek ismertetését nem tartom szükségesnek, mert ezek az elnevezésre, kormányzásra s pénzkezelésre vonatkozván, hasonlóak minden más pénzintézet ily tartalmu szabályaihoz; szükségesnek tartom ellenben véleményt mondani azon pontok és szabályzatokról, melyek az intézet megalakulására, fenmaradására és felvirágzására nézve lényegesek.

Hogy az evang. egyháznak valamennyi, a lelkiekben munkálkodó tisztviselője kötelezett tagja legyen az egyet. papi nyugdíjintézetnek, az indokolásra nem szorul. Az egyházat ugyanis e tekintetben kettős szent érdek vezérli: első az, hogy megóvja az egyházgyülekezeteket attól, miszerint vagy egy munkaképtelen, egy végképen elaggott, talán testileg-szellemileg elnyomorodott lelkész és folyton váltakozó segédlelkészek vezetése alatt a vallási, erkölcsi és anyagi fejtelenség örvénye felé közeledjék, vagy pedig eddigi szokásaink szerint a lelkészi jövedelem $\frac{1}{3}$ -ával nyugdíjazza lelkészét, választván magának a másik $\frac{2}{3}$ -ra, szívében az elégedetlenség, zúgolódás és gyűlölség magvaival bíró lelkészt, ki egészen testvérietlen, de nagyon megérthető titkos fohászokban kéri Istent, hogy nyugdíjas agg, vagy nyomorék kartársát mielőbb vigye el a halál; második az, hogy fáradt, kimerült lelki munkásainak, lelkipásztorainak biztosítson munkaképtelen napjaikra legalább annyi jövedelmet, évi

járadékot, hogy szembeszökő nyomoruk ne legyen a közegyház szégyenének hirdetője.

Kétségtelen, hogy az egyház ezen szent érdeke a nyugdíjazandók kötelezettségével is jár.

Más elbirálás alá esik azonban az, hogy a most működő lelkészek stb. közül, kik s illetve hány éves életkorig kötelezendők a nyugdíjintézetbe való belépésre, a nélkül, hogy az intézet velük szemben méltánytalan eljárást tanúsítana.

Nincsen ugyan a javasolt szabályrendelet egyik szakaszában sem egyenesen és félreérthetetlenül kifejezve, hogy hány évig kell a lelkésznek stb. az évi díjakat fizetnie s azon idő alatt nyugdíjban egyáltalán nem részesülhet; de amennyiben a 12. § b, a 15. § első bekezdése s a 17. § második bekezdése sejteni engedi, hogy a nyugdíj illetményt fizetők a díjakat teljes 10 éven át tartoznak fizetni, addig pedig nem nyugdíjképesek; ha ezen sejtelemmel összevetjük a 7. § mindkét bekezdését: úgy ezen javaslatban az öreg lelkészek, tanárok, hitoktatók és orgonisták jövedelme ellen intézett sértést vagyunk kénytelenek megállapítani. Az évi díjak fizetésének kötelessége ugyanis legalább a nyugdíjban való részesülés valószínűségét várhatja meg viszonzásul.

De kérdem, vajjon melyikünk meri azt magának ígérni, hogy azt a nyugdíját, mely reá nézve életkorának például 70—75. évében válhatik csak esedékessé, még élvezhetni fogja? Tíz év még egy 50—55 éves erőteljes férfiúnál is szép időköz; egy 60—65 éves embernél már valóságos hosszú idő; egy 70—75 évesnél pedig csupán különös isteni kegyelem számba megy. S ime ily magas korig akarja a javaslat évi díjak fizetésére kötelezni a lelkészeket stb., kik már azon korban végkép nem vagyongerősök, de sőt többnyire arra kényszerülnek, hogy segédeket tartsanak oldaluk mellett, a mi köztudomásulag a mai korban nemcsak egy kisebb, de egy középszerű papi jövedelmen is számbaveendő teher. Kötelezni akarja pedig 65 éves koráig a nélkül, hogy ha esetleg agglegény vagy gyermektelen özvegy, a hozzá közel állók közül csak valakinek is jövőjét biztosítaná általa. Azonban mi értelme, mily magyarázata van az általános kötelezettség mellett a 7. § második bekezdésének, holott is ez áll: „Kivételnek mégis a belépési kötelezettség alól a 65. életévet betöltött nőtlen vagy özvegyi állapotban levők, a kik a mellett 18 éven aluli gyermekekkel nem bírnak.“ Az „indokolás“ a 27. lap 2-ik bekezdése

2-ik pontjában minden indokolás nélkül egyszerűen csak azt mondja, hogy „méltányossági tekintetből meg kellett engedni azon kivételt.“ De én, t. értekezlet, ezt a méltányosságot nem értem, olyannak el nem ismerem s azt egyszerűen csak egy pénzkérésnek tekintem, mely végelemezésben a 66 éven alóliakra is csak úgy vonatkozhatik, mint a 65 éven felüliekre.

Hogy egy embertől, a ki talán nem igen reményli, hogy a 76. életévet megéri s esetleg nyugdíjba mehessen; a ki már nem hagyhat maga után nyugdíjban vagy segélyben részesülhető családot, mert vagy nem volt olyan, vagy gyermekei már fel vannak nevelve s jövőjük biztosítva, hogy attól ne követelhesünk befizetéseket, az lehet igazságos, jogos: de hogy egy ember, a ki nem tartott fenn egy tisztességes papi családot, nem nevelt egyházának s hazájának állásához illő gyermekeket, sőt talán szánó mosollyal nézte, vagy olykor szigorúan is meghírlta egy-egy családostisztársá kinos vergődését; vagy egy ember, kit az Isten kegyelme megsegített abban, hogy 66-ik életévében már teljesen rendbehozott családjában gyönyörködhessek, hogy olyan ember ne hordozza másnak, még a prot. papi testület jövendőjének sem terhét, hogy azt a jótékonycélú nyugdíjintézeti szabályrendelet is felmentse a fizetés kötelezettségétől, — az minden lehet, csak nem „méltányosság.“ Mert vagy az enyim és részvényes társaimé az a nyugdíjintézet, melynek javaiban befizetéseim alapján bizonyos riziko szerint részesülendek, esetleg pedig befizetéseimet elveszítem, — s ekkor tőlem kell függenie, belépjek-e vagy nem: vagy pedig egy erkölcsi testületé, mely annak fennállását biztosítja, melynek én is tagja vagyok s javaiban én és társaim, miként utódaink is, a szeretet mértéke szerint részesülök s akkor fenntartásához szabályszerűen és kivétel nélkül hozzá kell járulnom.

A javaslat 7. §-ának álláspontjára helyezkedve tehát, de azért a javaslatot magamévá nem téve, azt jegyzem meg, hogy: vagy olyan életkor-határt kell szabni a belépés kötelességének, mely még elegendő valószínűséget hord magában az esetleges nyugdíjra nézve s ez az 50—55 év: vagy érvünkkel azzal a keresztény paphoz illő becsvágygyal, hogy a jövő kornak egy életképes papi nyugdíjintézetet alapítunk, melynek Isten akarata szerint még magunk is gyámoltjai lehetünk, — s akkor a kivételi pontot egyszerűen kitöröljük.

Amennyire fontos a nyugdíjintézet megalakulására azon kérdés, hogy kik legyenek annak nemcsak jövőre, hanem ma is kötelezett fizető tagjai s ezen tagok hány évi befizetés után tarthatnak igényt a megszabott nyugdíjra; épen annyira fontos az, hogy mily összeggel járulnak vagy járuljanak a fentartók évenként az intézet fenmaradásához, sőt felvirágoztatásához?

A javaslat a következő fenntartókat nevezi meg:

1. A nagylelkű adományozók: eddigelő báró Prónay Dezső egyet. felügyelő 1000 frttal és a Hornyánszky-féle könyvkiadó cég évenként 500 frttal.

2. Az egyetemes egyházi közalap: 25,000 frt tőkével és 17,500 frt évi járadékkal.

3. Az egyházak s iskola fentartók, évi 12 frttal, összesen 697 állomás után: 8364 frt évenként.

4. 697 tag belépti díja à 60 frt: 41,820 frt tőke után járó 4% = 1672 frt 80 kr. évenként.

5. Ugyanannyi tag évi díja à 24 frt: 16,728 frt évenként.

6. Időközi jövedelem átlag: 200 frt évenként. Ez összes jövedelmül kitesz 46,986 frt 96 krt.

Miután az egyet. szabályrendeleti bizottság azon elvnek akar érvényt szerezni, hogy a lelkészek, tanárok, katecheták és orgonisták 10 évig semmit s csupán az özvegyek és árvák kapjanak szabályszerű segédelmet; tíz év után azonban a lelkészeknek stb. különbség nélkül 600—600 frt, — az özvegynek 300—300 frt, — az árváknak pedig 60—60 s illetve 120—120 frt biztosítatik évenként, — Bogyó Samu a bpesti kereskedelmi akadémia tanárát kérte fel, hogy az említett elvek alapján matematikai számításokat tegyen s ügyviteli mérleget készítsen.

Nem követem Bogyó Samu urat az ő matematikai számításaiban s mérleg készítésében először is azért, mert őszintén megvallva, egyáltalán nem tartom szükségesnek, hogy ilyen, egészen a gyakorlati életnek szánt és mindenféle előre nem látható s mégis fontos tényező által szabályozott egyházi nyugdíjintézethez olyan matematikai mérlegeket készíttessünk, — még pedig gyakran tetemes költséggel, — melyeket egy, előre nem látható közbejött kedvező vagy kedvezőtlen esemény, például egy-egy jó adomány, jobb jövedelmességgel elhelyezett tőke mennyiség, vagy számítás felüli halálesetek száma könnyen fel- vagy lebillenthet: de nem követem azért sem, mert ne-

künk ennél az egész ügyletnél nem annyira algebrai képletekre, mint inkább arra van szükségünk, hogy lehetőleg kimerítő, pontos statisztikai adatokból tudjuk meg, hány munkaképtelen papunk, tanárunk, hitoktatónk és kántorunk, — hány özvegyünk s hány 18 éven alóli árvánk volt, teszem fel, két emberöltő alatt, hogy ezekből következtést vonjunk a harmadikra, arra az emberöltőre t. i., mely fő befolyással fog birni a mi tervezett nyugdíjintézetünk jövőjére.

En ezeket az adatokat a velem közölt „javaslatban“ egyenesen és határozottan kiírva nem találom, hanem kiszámítottam őket magamnak a „matematikai mérleg“ tételeiből, hogy azok javaslatom alapjául szolgálhassanak.

Bogyó Samu úr számításait két körülmény szabályozta: egyik a bizottság által kikötött nyugdíj összegek, szemben a kimutatott jövedelemmel; a másik pedig a lehetőség, ugyancsak a jövedelemmel szemben. Ezért is két mérleget készítet.

Az egyik mérleg szerint az évi nyugdíj stb. járadék fedezésére biztosított évi jövedelem 45,907·96 frt. Miután pedig férfi nyugdíjakra 600 frtjával 28,152·19 frt, — az özvegyi segélyekre 300 frtjával 50,224·36 frt, — végre a nevelési pótlékokra 60, illetve 120 frtjával 5022·43 frt kell, az ekként kitüntetett 83,298·98 frt várható kiadás fedezésére 37,491·02 frt hiány mutatkozik, mely összeget természetesen vagy a jövedelem akkora szaporításával vagy a kiadás ugyanannyi leszállításával lehet a hiány rovatából elenyésztetni.

A másik mérleg szerint az évi nyugdíj stb. járadék fedezésére biztosított jövedelem ugyancsak a 45,907·96 frt. Miután pedig már ebben a férfiak nyugdíjára 330 frt, az özvegyekéire 165 frt, nevelés járadékokra pedig 33, illetve 66 frt tervezetik s e szerint a várható kiadás: a férfiakra 15,483 frt 70 kr., az özvegyekre 27623 frt 40 kr., nevelési pótlékokra pedig 2762 frt 34 krt tenne ki: az évi járadéokra várható bevétel az egész kiadást 38 frt 52 krral múlja felül.

(Folyt. köv.)

BELFÖLD.

A nógrádi lelkészek értekezlete, július 6-án Uhorszán. Svehla János főesperes vendégszerető házában gyűltek össze a nógrádi egyházmegye

lelkészei — még pedig szép számmal — értekezletre. Eljött az egyházmegye egyik végpontjára, annak másik végpontjáról a b.-gyarmati lelkész-társ: Baltik Frigyes püspök is. Előkelő vendégek is megjelentek, hogy tanúságot tegyenek egyházszeretetükről és a kitűnő házigazda iránt táplált tiszteletükről; ott volt Beniczky Árpád orsz. képviselő, egyh. felügyelő, ott báró Buttler Ervin egyh. másodfelügyelő s többen a világi urak közül. Ünnepeles, szép lefolyású s valószínűleg maradandó hatású conferentia volt ez; isentisztelettel kezdődött, melyen, a templomot, a nagy munkaidő dacára is megtöltött egyházhivek anyanyelvén, Hrk János egyh. főjegyző prédikált — szépen, lelkesen. Utánna a lelkésztársaknak Baltik püspök osztott úrvacsorát s maga is hozzájárult ahhoz. A beszéd, mellyel a szent aktushoz előkészített, bár felette nagy terjedelmű, mégis minden ízében apostoli szellemű, evangéliumi egyszerűségű s mély benyomást keltett beszéd volt, méltó a választott szöveghez (Ján. 17. fej.)

Előrehaladt már az idő, mire a tantenbe kerültünk, hol a tulajdonképeni értekezlet volt, s így a napirend gazdag sorozatát teljesen kimeríteni nem lehetett. Svehla elnök bölcsesége azonban (hja, már 17 év óta elnöke ezen értekezleteknek!) megtalálta a módját, hogy — a szellemiek hiányt ne szenvedjenek s a testiek is idején kielégíttessenek. Egyik főtárgy lett volna az egyetemes nyugdíjintézet ügye. Azon felvilágosítás után azonban, hogy a Glauf által kidolgozott javaslat nem „hivatalos, hanem ilyet — még pedig kis részben amattól eltérőt — csak ezután fog az egyetemes bizottság kiadni, nem ment bele az értekezlet az érdemleges tárgyalásba, hanem fenntartotta ezt akkorra, a mikor az ügy hivatalosan lejön az egyházmegyékre, a minek sürgetését el is határozta. Az előadókat Holles Danót és Biszkup Bélát felkérte, hogy munkálataikat hozzá nyilvánosságra, formászerint csak utóbbinak amaz indítványát tevén ezúttal magáévá, hogy az egyházmegye már most küldjön ki bizottságot, mely módokat keressen s javaslatot készítsen az iránt, hogy a nyugdíjintézet életbeléptére az egyházközségekre és a lelkészekre háramló terhen miként lehessen majd könnyíteni. — Nagy tetzésben részesült Dérer János felolvasása a szektákkal szemben elfoglalandó álláspontról, melyet nemcsak magáévá tett a conferentia, hanem a szerzőt a munka közzétételére kérte fel s külön kinyomatását és terjesztését is magára vállalta.

A „belmissióról falusi egyházainkban“ Svehla Ede tartott előadást. Indítványai, úgyszintén Gaál Mihálynak beküldött munkája az egyházpolitikai törvények hatásáról kiadott javaslattétel céljából a dengelegi testvérnek, a ki ily célból már az alsó nógrádi értekezletből is kapott egy munkát, a Kiss Istvánét. — Végül, a szokásos jegyző-

könyvi köszönet-nyilvánítások után, felmerült az általános óhaj, hogy ezentúl a konferenciák mindig így, különállóan s ne, mint eddig, csak az egyházmegyei közgyűlés háttérbe szoruló függeléke gyanánt tartassanak. Az óhaj gyorsan reményre vált, a remény pedig — Isten dicsőségére — bizomnyal beteljesül, mert már 3 évre előre kapunk szives meghívásokat, esztendőre Láziba az egyházmegyei felügyelőtől, azután Szirákra Wladár Miksa alesperesünktől, végül báró Buttler másodfelügyelőtől. — Hogy d. u. 2 óra tájban milyen gazdag és milyen kedélyes lakomához ültünk — 40-en — a paplakon, ezt csak azok kedveért említem meg, a kik még az uhorszakai parochián soha nem voltak; a kik voltak, azok tudják, — habár talán ez a mostani vendéglátás még a szokottnál is kiválóbb volt.

Katonatisztek nősülési engedélye. A legutóbbi időben a monarchia mindkét felében többször megtörtént az az eset, hogy az anyakönyvvezetők és a lelkészek oly nem tényleges állományú tiszteket is megesketnek, kiknek a katonai szabályzatok értelmében a katonai hatóságoktól nősülési engedéllyel kellett volna ugyan birniok, de ez iratot nem szerezték be. Nem régen a fővárosban is történt hasonló eset és Lobkowitz herezeg tábornagy hadtestparancsnok vádat emelt azért, mert az anyakönyvvezető egy nyugalmazott századost engedély nélkül menyasszonyával összedott. A közös hadügyminiszter most felszólítást intéz a hatóságokhoz és a lelkészekhez, melyben figyelmezteti őket, hogy a nem tényleges állományú tisztek házasságát csakis abban az esetben nyilvánítsák megkötöttnek, ha a nevezett tisztek a katonai hatóság által kiállított nősülési engedélyt fölmutatják. E szabály alól csakis azok a nem tényleges állományú tisztek vannak kivéve, kik, mint rokkantak, nyugdíjaztattak, továbbá a szolgálaton kívüli viszonyban lévő tisztek és természetesen a tartalékos tisztek ama része, kik az aktíválásra nem reflektálnak. A várakozási illetékek szabadságolt tiszteknek és azoknak a nyugdíjas tiszteknek, kik helyi szolgálatra vannak előjegyezve, továbbá az aktíválásra törekvő tartalékos tiszteknek nősülési engedélyre van szükségük.

A szarvasi ág. h. ev. egyház, mint egy héttel ezelőtt, úgy f. é. július hó 11-én is lélekemelő ünnepet ült. Ujjonnan választott lelkészét, Zvarinyi Jánost igtatta be hivatalába Veres József békési ág. h. ev. esperes. Veres J. esperes beszédet intézett a beigtatandó lelkészhez, 1 Timoth. 4, 16. v. alapján. Ebben felhívta az apostol szavaival: „Vigázz magadra és a tudományra, s maradj meg ezekben!“ Nem hagyhatom említés nélkül az esperes úrnak azon találó parhuzamát, melyet vont ez alkalommal a tudomány és hit viszonyáról. Nem véletlen az, hanem elveink természetes és szükségképeni folyománya, hogy a

protestans népek állnak legelől a tudományban, közműveltségben, jólétben, haladásban, erkölcsben, szabadságban. Ez egyházunkra nézve a muliban érdem, jelenben dicsőség s jövőben köteleesség. A tudomány és hit nem ellentétei, hanem kiegészítői egymásnak. Mint a nap sugaraiban együtt hat és éltet a fény és hő, s bár mesterségesen fel lehet őket bontani, — de akkor már nem igazi napsugár az: — úgy a protestans lelkésznek egész valóját, a tudománynak és hitnek kell áthatnia és éltetnie s ha mesterségesen elszakasztják egymástól: már nem igazi protestantismus az! És ismét: A gyémántnak értékét páratlan keménysége és fénye együtt adják meg. A prot. ev. lelkésznel is legyen ilyen gyémántkemény a meggyőződés, mely nem tűr semmi karcot; s viszont példás élete s jó cselekedetei ama fény, melyre vonatkoznak az üdvözítő Máté ev. V. 14, 15 feljegyzett szavai: „Ti vagytok e világnak világossága. Úgy fényltek a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket és dicsőítsék a ti mennyei atyátokat.“ — Ezen lelkes beszéd után átadta az esperes a beigtatandónak: a templom kulcsát, bibliát, kelyhet, agendát s a szokásos kérdések feltevése után a szeretet csókjával felvette illetőleg beigtatta egyházába. Ez után következett az 1040-ik ének elzengése után Zvarinyi J. lelkész székfoglaló beszédje. I. Kor. IX. 11—14. alapján a főtétel felett: „Az én lelkési kötelességeimben foglaltatnak az én jogaim is köztöttek.“ Az én kötelességeim: 1. Az igazságot keresni, melyből ered ama jogom: a felalált igazságot tanítani s hirdetni; — 2. A nemes erkölcsöket szóval és tettel terjeszteni, s ebből ered jogom: az erkölcsiség ellen vétőket feddeni és büntetni; — 3. A megszorodottakat vigasztalni, melynek jutalmául kérem: a bizalmat; s végül kötelességem — 4. Hivatalomnak magamat egészen átadni, feláldozni, s ebből ered ama jogom: hűeim szeretetét bizton reményleni. — Ezen szépen kidolgozott s hatásosan elmondott beszéd után, következett: az ároni áldás, melyet a beigtatott maga adott hűeire. — Az orgonajátékot Csernák János új templomi főorgonász vezette, ki a Rieger cég által készített remek orgonát, ügyes registrálása, szép változatai s mesteri játéka által a szív hatalmas s vallásosságra buzdító eszközének mutatta be. Különösen nagy hatást eszközölt az orgonába helyezett crescendo és decrescendo szerkezettel is.

Túróczi dolgok. Ismeretes e lap olvasói előtt, hogy a bányai ev. egyházkerület annak idején a túróczi egyházmegye elnökségét nevezetesen Mudrony Pál felügyelőt és Horváth József főesperest felfüggesztette s az egyházmegyei ügyek vezetésével Beniczky Kálmán, felügyelőt és Klimó Vilmos, pribóczi lelkészt, mint helyettes elnökséget bízta meg. A bányakerület ezen ér-

lyes intézkedése a mint egyrészt a túróczi egyházmegyében évek óta izgatató túlzó nemzetiségi párt világi korifeusait megdöbentette, úgy másrészt az egyházukat szerető hívek szívében azon reményt keltette, hogy az új elnökség a zsinati törvénynek nemcsak érvényt szerez, hanem az egyházmegyében évek óta uralkodó rendetlenséget is megszünteti. E várakozáshoz fűzött remény teljesült is, mert az egyházmegyei h. elnökség alig két évi erélyes, de igazságos eljárása következtében nemcsak az egyházak a zsinati törvény előtt meghajoltak, hanem az egyházmegyei rendetlenségek is megszüntetettek. Hiszen a felfüggesztett s most már ítéletileg is hivatalától elmozdított elnökség csak figurans volt, a tulajdonképeni intéző volt Halasa András szentmártoni ügyvéd, a nemzetiségi comiténak fáradhatlan pénzügyminisztere; ennek irodájából kerültek ki a hivatalos levelek, az elnökség csak a nevét irta alá, ő kezelt minden ellenőrzés nélkül egyes egyházmegyél alapokat, szóval ő volt mindenben a totumfac. — Ezen sáfárkodásnak most egyszerre vége vettetett. Nem csoda, hogy az egyházmegyei h. elnökség ezen erélyes eljárásával a túlzó nemzetiségi párt világi vezetői megelégedve nem voltak s nem is volt főbb óhajuk annál, hogy ezen provisorium miennél előbb megszüntetessék s ők az új választásnál a régi hatalmat visszanyerjék. Ezen célból már a múlt évi egyházmegyei gyűlésen önmegtágadással kijelentették, hogy a zsinati törvényt egész terjedelmében elismerik s kérik a bányakerületi gyűlést, hogy a választásokat a rendes egyházmegyei elnökségre rendelje el. Ez meg is történt s az egyházmegyei h. elnökség, miután az összes ügyeket rendbe hozta, f. évi június hó 16-ára egyházmegyei gyűlést hívott egybe Túróczszentmártonba, a hol elhatározott, hogy a szavazatok a rendes egyházmegyei elnökségre július hó 31-éig beküldendők. Most a két évi szélsőnd után egyszerre tört ki a romboló vihar. A „Národnie Noviny“ július hó 2-ki számában megfújta a riadót, sőt egy cikkben neki megy az egyházmegyei h. elnökségnek, megtámadva azt a legpiszkosabb módon, felhívást intéz az egyes egyházakhoz, hogy szavazataikat ne adják Beniczky-Klimó „magyaronokra,“ hanem Hodzsa János, szucsáni lelkészre és dr. Vanovics János, túróczszentmártoni ügyvédre, mint olyanokra, kik a tót nép érdekeit képesek legjobban megvédeni. Megjegyzendő, hogy Hodzsa János, a mint hallom, lekötölte magát a nemzetiségi párt korifeusai előtt, hogy, mint megválasztott főesperes, mindenben csak a nemzetiségi pártpolitika érdekében fog eljárni. — Mind ennek daczára a választásnál 4 biztos szavazatnál többre u. m. szentmártoni, mosóczi, blatniczai és szucsáni egyházakéra nem számíthatnak, hogy te-

hát a bukás biztos, ennél fogva a Halasa konyhájában kifőzött s minden intimushoz megküldött levelek kiadták a jelszót a választást egészen meghiúsítani s lehetőleg úgy intézni, hogy a beadott szavazatok érvénytelenek legyenek. S ez némileg már most is sikerült. Horváth Bohumil f.-jeszeni lelkész, a túróczszentmártoni egyház jövendőbeli papja úgy intézte el a választást, hogy 150 választót nem is bocsátott be a templomba, hanem 20—30 választó jelenlétében Hodzsát és Vanovicst jelentette ki megválasztott egyházmegyei elnökségnek. A túróczyi lelkész Jurkovic Vladimir még ennél is szebben járt el, mert a választó gyűlést az egyházi felügyelő tiltakozása dacára ő maga tartotta meg s ugyancsak, midőn az egyházi gondnokot, ki a gyűlésben nem is vett részt, fenyegetéssel kényszerítette a szavazat aláírására, a fentieket jelentette ki megválasztottnak. Tette ezt pedig azért, mert éppen az nap lelkészi hivataláról lemondott s Modor-Királyfára, mint újonnan megválasztott lelkész átköltözött, mintha ott a törvény szigora el se érne. E két lelkész úr s velök együtt a tótrónai lelkész és felügyelő még azzal is tették magokat érdemesekké, hogy a hívő népet azzal izgatták, miszerint, ha Benicyky-Klimo megválasztatnak, magyar lesz az isteni tisztelet nyelve s magyar énekes könyv is be fog hozatni. Pedig, ha jól vagyok értesülve, ezen lelkészek évenként 100—200 frtnyi államsegélyben is részesülnek! Ha a választás ilyen minősíthetlen módon fog folytattni, Isten a megmondhatója, milyen szomorú vége lesz annak. Felhívom az egyházmegyei elnökségét, hogy a folyó választásokat éber szemmel kísérsz s a törvény ellen vétőket a törvény egész szigorával sújtsa. Meg vagyok különben győződve, hogy a bányakerület is erélyesen fog eljárni az izgatókkal szemben. r. l.

A ruszti ev. egyházközség f. évi július 4-én tartotta harangszentelési ünnepélyét, a melyre napok óta készült az egyház apraja-nagyja, s mely ennek következtében fényesen sikerült. A város határán egy gyönyörű s izléssel összeállított diszmenet élén a helybeli lelkész Francz Vilmos üdvözölte a harangokat, melyek felbokrétázott négy ökör vont a szekereken a fellobogózott városon keresztül az örömkönyveket hullató hívek sorfala közt a még épülőfélben levő, de már most is ritka szépnek ígérkező, tiszta barokkstilű torony elé vitettek, hol az egyházmegye esperese, Renner Henrik harkai lelkész megható beszéd kíséretében felszentelte őket, gondolatmenetét a harangok felirataihoz szabván, a melyeknek szövege a következő, és pedig a kis harangé: „Ember, küzdj és bizva-bizzál“ (Madách), — a közép nagyságúé: „Ha Isten velünk, kiesoda ellenünk“ (Róm. 8, 31), — a nagy harangé: „Erős vár a mi Istenünk“ (Luther). Az adományozók irányában — Wapp Károly a

nagy, id. Kraft János és 4 fia a közép nagyságú, özv. Kleinráthné Friderika asszony a kis harangot, id. Wapp Lajos a vasállványt adományozták — az esperes tolmácsolta az egyház hátláját, az ünnepély végeztével pedig a nagyszámú gyülekezet szívélyes ovációkban részesítette őket. — Az ünnepélyt 80 teritékű közébed, majd este az egyház fiatalsága által rendezett táncmulatság követte. — A harangok — mint ez már a múlt évben jelezve volt — a soproni Seltenhoferczég által a milleniumi kiállításon ki voltak állítva, hol kitüntetésben is részesültek, összesen 1798 kgr. (1023, 506, 269), súlyuk, F-dur hangzatuak s vasállvánnyal együtt 3200 frtba kerültek. — Az ünnepélyt a közel és távolból jött vendégek nagy száma emelte.

Internátus leányok számára. A bihari, érmelléki és nagyszalontai református egyházmegyeek Nagyváradon internátussal kapcsolatos felsőbb leánynevelő intézetet akarnak létesíteni. Az internátust már ez évi szeptember elején fogják megnyitni és addig is, míg magát a tanintézetet is fokozatosan kifejlesztetik, az ott elhelyezett növendékek a polgári iskolát, esetleg az óvó- vagy tanítónőképző intézetet látogathatják. Az ellátási díj lelkészek és tanítók gyermekeinek évi 150 frt, protestáns szülők gyermekeiért 200 frt, egyéb hitfelekezetűeknek 250 frt. Felvételre augusztus hónap 20. napjáig a Nagyvárad újjvárosi református lelkészi hivatalnál kell jelentkezni.

A honvédelmi miniszter és a nazarénus katonák. Tudvalevő, hogy az Alföldön elterjedt nazarénus vallás hívői, ha katonasorba kerülnek, vonakodnak fegyvert fogni. Ily módon sokan kerülnek a katonai börtönökbe. Legszomorúbb a helyzetük azoknak, a kiket csak mint póttartalékosokat hívnak be a honvédséghez két havi kiképzésre, de mert ellenszegülnek, további szolgálatra is ott tartják őket. A szegedi nazarénusok egyesülete nevében Ottott József hosszú folyamodásban esedezik a honvédelmi miniszterhez, hogy bocsássák haza a fogva tartott nazarénus katonákat, a kik vallási elvekből nem fognak fegyvert, és nem közönséges bűnösök. Báró Fejérváry miniszter válasza most érkezett meg a hatósághoz. Kijelenti, hogy a kérelemnek nem tehet eleget, mert ha a katona valamely kötelességet elmulasztott, a büntetés után csak akkor szabadsággoltható, ha a mulasztást pótolta.

A pinkafői ág. h. ev. egyház múlt évi értesítője 16 oldalnyi terjedelemben ad számot a gyülekezet beléletéről. Egy részt a fiatalság könnyelműségére, másrészt a szülők gondatlanságára vall ama tény, hogy 82 szülött között 13 törvénytelen volt. Meghalt 76 egyén; confirmáltatott 64 gyermek; házasságra lépett 26 pár; úrvacsorával élt 2430. Az iskolások száma 418 volt a leányegyházakkal együtt. Megünnepelte Fischl József

ügybuzgó tanítójának 25 éves működési jubileumát. Egyik leányegyháza régi iskoláját renováltatta s újat is épített 8231 frt 26 kr. költséggel. Bevétele volt 2113 frt 17 kr., kiadása volt 2114 frt 58 kr. Isten áldása legyen e gyülekezet további működésén s nevelődjenek hivei a vallás erkölcsi igazságban és életben.

IRODALOM.

Magyar állam. Az „Alkotmány” megtámadta a „Magyar Állam”-ot az autonomia ügyében tanúsított magaviselete miatt. A M. Á. válasza jellemző: „Még kevésbé értjük azt, hogy „ne akarjuk bevinni a kongresszusba a pártoskodást,” „hanem válasszunk független katolikus férfiakat.” Nem értjük pedig, mert mint a faktumok mutatják, ép azon az oldalon kezdték a pártoskodást aként, hogy csak néppártiakat akarnak beengedni a kongresszusba, ami egyet jelent a sikertelenséggel és a parlamenti tapasztalatok után az eszmékben való meddőséggel, az iniciatíva teljes hiányával. Meg azután nem mi alakítottunk diktaturát, mely ráparancsol a püspökökre és kerületekre s mellőzvéen még a kerületek vezérferfiainak meghallgatását is. oktrojált néppárti jelöltekkel árasztja el azon egyházmegyéket, honnét el nem utasított. Úgy tudjuk, ez is megtörtént több helyütt. Ne higgyék, hogy a katolikus közönséget soká lehet határozott program nélkül vezetgetni. De ha a kongresszus mandátumait teljesen a néppárt számára foglalják le, ha a legfelségesebb, a krisztusi demokrácia képviselőit csupa mágnásokat választgat össze, mert azok megszokták, hogy helyetők mások gondolkozzanak, akkor a kongresszus sikertelenségeért is erre a feloktrojált vezetőségre fog hárulni a felelősség. Végeztünk!”

Budapesti hirlap. Jelzi, hogy az ősszel a kormány a lelkészi illetmények javításáról javaslatot nyújt a törvényhozás elé s e célra 1.100.000 frtot kér. Azután így folytatja: „A dolog egyszerűen úgy áll, hogy a rosszul fizetett protestáns papság, mely vezetői kedvéért a kormány egyházpolitikáját fölkapta és melegen pártolta, most tapasztalja annak különösen a protestánsokra nézve káros anyagi következményeit. Ha a szegény református és luteránus papok, kik eddig is sok egyházban alig birtak családjaikkal megélni és gyermekeiknek tisztességes nevelést adni, hiveiket és stóla-jövedelmeiket elvesztik, nagyon megérik jövedelmeiknek csekély csökkenését is. Mert ha eddig minimálisak voltak jövedelmeik, ezentúl azon alul esnek és adósságokba keverednek, vagy valóságos nélkülözést szenvednek és állásukkal össze nem férő helyzetbe jutnak. A baj oly nagy mértéket kezd ölteni, hogy a panaszokat zúgóldás váltja föl gyűléseiken s a protestánsok vezető

ferfiain attól tartanak, hogy a lelkészek elhagyják a kormánypártot s az opposzicióba csapnak át. Történtek olyan nyilatkozatok is, melyek protestáns néppárt alakításával fenyegetőznek az egyházpolitika módosítására.”

Jelentés.

A második negyedben megjelent cikkekre mindössze négy szavazat érkezett be, azok is más-más cikket ajánlottak külön tiszteletdíjra. Ebből azt következtetem, hogy olvasóink nem kívánnak a szavazás ilyen módjával élni; tehát megszüntetem. — Akiknek utalvány ment a negyedév végén: azoknak előfizetése lejárt; ha még meg nem tettek: kegyeskedjenek az előfizetést megújítani.

VERES JÓZSEF.

ÜZENETEK.

B. B. Levél megy. Köszönöm a szives figyelmet. Így lehet érdekessé tenni a lapot, ha mindenfelől azonnal megkapjuk az értesítést mindenféle gyűlésről, eseményről. — **Cz. S.** Nemcsak arra kell vigyáznom, hogy a cikkek tárgyai változatosak legyenek, hanem arra is, hogy a szerzők is, — szóhoz jussanak. Mások még régebben várnak! Lehetőleg a legközelebbi számba már beszorítom! A gyűlés elé szánt memorandumot is kérem, azt — indítvány lévén — azonnal kiadom.

Magyar-tól nyelvben jártas

káplánt

keresek. — Feltételek megtudhatók alólirott nál.

PLACSKÓ ISTVÁN

szarvasi ev. lelkész.

40 1—1

Pályázat.

Sub-Lechnitz ev. leányegyházában a

levita-tanítói állomás

betöltendő. — Fizetés lakáson kívül készpénz 300 frt, egyéb 150 frt. Tannyelv: német. Kérvények intézendők **Lipták Tivadar** lelkészhez Toporczra **aug. 15-ig.** 38 3—1

Pályázat tanári állásra.

A szarvasi államilag segélyezett ág. h. ev. főgymnasiumnál a történelem-földrajzi tanszékre pályázhatni. Ilyen képzettségűek hiányában a történelemre s modern nyelvek bármelyikére képzeteknek van előnye. Az alkalmazandó rendes tanár évi díja **1200 frt** törzsfizetés, **250 frt** lakáspénz, **100 frtnyi** ötödéves pótlék, mely utóbbi előny az alkalmazandó véglegesítésétől számít. A rendes tanárok törzsfizetése utóbb **1400—1600 frtig** emelkedhetik. Üresedés és kiválóság esetén **előléptetésre van kilátás**. Az intézetbe lépő az országos tanárnyugdíjnak kötelezett tagja. Csak ág. h. evangélikusok bírnak kilátással véglegesítésre s oklevelesek a próba után figyelemben részesülnek. Nem oklevelesek csak helyettesekül alkalmazhatók. Ezek évi díja **800 frt** és **100 frt** lakáspénz. A pályázók életkorukra, vallásukra, tanulmányaikra, képesítésükre, egészségükre, eddigi szolgálatukra, hadkötelezettségükre vonatkozó irataikat **f. évi július 31-ikéig** bezárólag a főgymnasium igazgatójához küldjék. A megválasztott hivatalát **augusztus végén** tartozik elfoglalni.

Szarvason, 1897. július 3.

35 3—2

Mikolay Mihály
főgymn. felügyelő.

Pályázat.

Az állam által segélyezett nyiregyházi ág. h. ev. főgymnasiumnál a német-magyar (esetleg német-latin) nyelvi tanszék egyelőre **helyettes tanárral** töltetik be. Fizetése **800 frt** előleges negyedévi részletekben. Tájékoztatásul megjegyeztetik, hogy ezen állomás később rendszeresíteni fog, **1200 frt** törzsfizetéssel, mely **1400—1600 frtig** emelkedhetik; **250 frt** lakbérrel és **500 frtig** emelkedő **100 frtos** ötödévi korpótlékkal.

Ezen állásra protestans, — első helyen ág. h. ev. hitvallású — okleveles tanárok, vagy tanárjelöltek pályázhatnak, kik kellő okmányokkal felszerelt folyamodásukat, a nyiregyházi főgymnasium igazgatóságához **f. évi július hó 15-ig** küldjék be. — Intézetünk az országos nyugdíjintézet tagja. — A megválasztott **helyettes tanár** állomását **1897. évi szept. 1-én** elfoglalni köteles.

Nyiregyházán, 1897. június 25.

Leffler Sámuel, Dr. Meskó László,
főgymn. tanácsjegyző. főgymn. felügyelő.

39 1—1

A rozsnóyó ikerületi ágost. hitv. evang. internatussal egybekötött **polgári leányiskola** kebelében, férjhezmenetel következtében megürült **nyelv- és történelmi**

tanitónői szakra

pályázat hirdettetik. **Kötelességei:** A tanterv és az iskolaszék rendelkezése szerint tanítani; az intézetben lakó növendékek felett a felügyeletet sorrend szerint gyakorolni, s magát az intézeti szabályokhoz alkalmazni. — **Javadalmazása:** Polgári oklevéllel bíró tanitónő, az intézetben teljes ellátást és évi **500 frtot** kap. Véglegesítése, egy jó sikerrel betöltött év után történik. Elemi képesítéssel bíró tanitónő, a polgári oklevél megszerzésének kötelezettségével, teljes ellátást és évi **300 frtot** kap. Véglegesítése és fizetésének javítása polgári oklevélének megszerzése után önként következik. Nyugdíj igényét az országos törvény biztosítja. — A teljesen felszerelt **kérvények**, melyekhez **keresztlevél, egészségi bizonyítvány** is csatolandó, **július 28-ig** alólirotthoz küldendők.

Rozsnóyó, Gömör, 1897. július 4

36 3—2 **Terray Gyula** isk. e. elnök.

P Á L Y Á Z A T.

A rozsnóyi államilag segélyezett evang. főgymnasium

vallás tanári állásra,

mint rendes tanszékre, pályázatot hirdet. A zsinati törvények értelmében ez állásra pályázhatnak lelkészek, vagy oly férfiak, kik a vallás tanári vizsgálat letevésével megszerzik erre a képesítést. — A megválasztott kötelességei közé nemcsak a tanítás fog tartozni, hanem általában az ifjúság vallás-erkölsi nevelése. Ide tartozik: az ifjúság előkészítése az úrvacsorához, téiben ifjúsági istentisztelet tartása, egyház-iskolai ünnepélyeknél az ünnepi beszéd megtartása. — Ez állás **1200 frt** évi fizetéssel és **200 frt** lakáspénzzel van összekötve.

A folyamodványok a képesítésre, korra és az alkalmazásra vonatkozó okmányokkal **folyó hó 24-ig** bezárólag dr. Pósch Dezső főgymnasiumi felügyelőhöz nyújtandók be.

Az állás **f. évi szept. 1-én** foglalandó el. Rozsnóyó, 1897. júl. 1.

34 2—2

Dr. Pósch Dezső
főgymnasiumi felügyelő.